

Ebelerin Anne Sütü İle İlgili Bilgi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi

The Level of Knowledge and Behaviors of Midwives About Breastfeeding

Ebru KAYNAR TUNÇEL, Cihad DÜNDAR, Yıldız PEKŞEN

Ondokuzmayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Samsun

ÖZET: **Amaç:** Ebelerin, anne sütü ile beslenme konusunda bilgilerinin, kendi bebeklerini anne sütü ile besleme durumlarını ve bunu etkileyen faktörleri saptamak.

Yöntem: 28 Haziran-9 Temmuz 2004 tarihleri arasında Samsun il merkezindeki 19 sağlık ocağında çalışan 159 ebeden, 129'unun (%81.1) anne sütü hakkında bilgi düzeyleri, anne olan 112'sinin, son çocuklarının anne sütü ile beslenme durumları anket formu ile sorgulandı.

Bulgular: Bilgi değerlendirilmesi amacı ile sorulan 10 sorudan en az 7'sinin doğru olarak yanıtlandığı saptandı. Bebeklerin %90.2'sine ilk besin olarak anne sütü verildiği, %50.9'unun ilk yarım saat içinde emzirmeye başladığı, %31.3'üne emzik, %42.9'una biberon verildiği saptandı. Sadece anne sütü ile besleme süresi ortalama 3.4 ± 1.8 ay olup, hastanede formül mama verilmeyenlerde bu süre istatistiksel açıdan anlamlı olarak ($U=443.0$, $p<0.05$) daha uzun bulundu. Ek gıdaya başlama zamanının ortalama 3.9 ± 1.7 ay olduğu saptandı. Emzirme süresi ortalama 10.9 ± 8.3 ay olup, emzik ve biberon kullanmayanların istatistiksel açıdan anlamlı olarak ($U=887.5$, $p<0.01$, $U=901.0$, $p<0.001$) daha uzun süre emzirildiği, Lojistik regresyon modelinde 12 aydan az emzirilmenin, emzik ($OR=2.5$, %95 GA=1.01-6.28, $p<0.05$) ve biberon kullanımını ($OR=2.4$, %95 GA=1.04-5.49, $p<0.05$) ile anlamlı ilişkili olduğu saptandı.

Sonuç: Elde edilen veriler ile, anne sütü konusunda topluma eğitim vermesi beklenen ebelerin, emzirme konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu, ancak uygulamada beklenen düzeyde olmadığı kanısına varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Anne sütü, ek gıda, ebe, bilgi

ABSTRACT: **Aim:** To identify midwives' knowledge about breastfeeding, breastfeeding status of midwives' last baby and effective factors about it.

Methods: This cross sectional study was conducted in 19 primary health care centers at Samsun between 28 June-9 July 2004. Of 159 midwives 129(81.1%) of knowledge about breastfeeding and 112 midwives who were mother breastfeeding status of last baby interrogated with a questionnaire form

Results: At least 7 of 10 questions about knowledge of breastfeeding were correctly answered. The breastfeeding initiation as the first food was 90.2%. The breastfeeding initiation in half hour of life was 50.9%. The pacifier usage was 31.3% and feeding bottle usage was 42.9%. The mean exclusive breastfeeding period was 3.4 ± 1.5 months and when the effective factors examined, babies who did not feed formula in the hospital exclusive breastfeeding period longer than babies who fed formula, identified as statistically significant ($U=443.0$, $p<0.05$). The mean initiation of weaning time was 3.9 ± 1.7 months. The mean duration of breastfeeding was 10.9 ± 8.3 months and when the effective factors examined, baby who did not use pacifier and/ or feeding bottle discontinuous of breastfeeding later than baby who did, identified as statistically significant ($U=887.5$, $p<0.01$, $U=901.0$, $p<0.001$). According to logistic regression model, usage pacifier ($OR=2.5$, 95% CI=1.01-6.28, $p<0.05$) and usage feeding bottle ($OR=2.4$, 95% GA=1.04-5.49, $p<0.05$) decreased duration of breastfeeding.

Conclusion: According to data from this study, it shows that midwives who educate public about health and breastfeeding have got sufficient knowledge, but weren't insufficient at breastfeeding about their babies.

Key Words: Breastfeeding, weaning, midwife, knowledge

GİRİŞ

Anne sütü, içeriğinin yenidoğanın gereksinimlerine göre değişmesi, enfeksiyonlara karşı koruyucu özellik taşıması, bebeğin fizyolojik ve psikososyal gereksinimlerini ilk 4-6 ay tek başına karşılaması ve

ekonomik olması gibi özellikleri nedeni ile bebekler için en uygun besindir(1-3).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) 1990 yılında yayınladığı "Innocenti Bildirgesi"ne göre; kadınların yaygın bir şekilde emzirme uygulamalarına olanak sağlayacak bir ortamın oluşturulması, bu konuda gerekli bilgiye ulaşmanın, doğumu izleyen yarım saat içinde emzirmeye başlamanın sağlanması, bebek her istediğinde emzirilmesinin teşvik edilmesi, emzirilen bebeklere yalnızca meme veya emzik

türünden herhangi bir şey verilmemesi, yaşamın ilk 4-6 ayına kadar sadece anne sütü ile, bunu izleyen dönemde de yeterli ek gıda desteği ile anne sütüne devam edilmesi önerilmektedir(4).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 (TNSA 2003) sonuçlarına göre; tüm çocukların %96.8'i bir süre emzirilmiştir. Doğumdan sonra iki ay içinde sadece anne sütü ile beslenme oranı %43.5'e düşerken, sadece anne sütü ile beslenme ortanca süresi bir aydan kısadır (0.7 ay). Bu bulgular, toplumumuzda anne sütü ve bebek beslenmesi konusunda annelerin bilgi eksikliği olduğunu göz önüne sermektedir(5).

Türkiye'nin sağlık sisteminin temel yapı taşı olan sağlık evleri ve sağlık ocaklarında görev yapan ebeler, emzirme ve bebek beslenmesi konularında annelerin bilgi gereksinimlerini karşılamak için en uygun kaynaktır(6,7).

Bu araştırmada, eğitici konumunda olan ebelerin, anne sütü ile beslenme konusunda bilgilerinin, kendi bebeklerini anne sütü ile besleme durumlarının ve bunu etkileyen faktörlerin saptanması amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Kesitsel nitelikteki bu araştırmanın evrenini örneklem seçilmeksizin, Samsun il merkezinde bulunan toplam 19 sağlık ocağında çalışan 159 ebeinin tamamının oluşturması planlanmış, ancak anketi yanıtlamayı 129 (%81.1) ebe kabul etmiştir. 28 Haziran-9 Temmuz 2004 tarihleri arasında öz bildiri yöntemi ile doldurulan anket formları ile, ebelerin anne sütü hakkında bilgileri ve çocuk sahibi olan 112 ebeinin son çocuklarını anne sütü ile besleme durumları sorgulanmıştır. Toplam 37 sorudan oluşan anket formunda, ebelerin sosyo- demografik, doğurganlık son çocuklarının anne sütü ile beslenme ve özellikleri ile ilgili 27 soruya ek olarak; emzirme ile ilgili temel bilgiye sahip olup olmadıklarını belirlemek amacıyla ile dünya sağlık örgütünün "başarılı emzirme için 10 önerisi"nden yararlanılarak oluşturulan 10 soru yer almıştır. Sadece anne sütü ile beslenme" anne sütüne ek olarak su dahi almamak olarak tanımlanmıştır Verilerin istatistik değerlendirilmesinde, Ki-kare, Mann Whitney U, Lojistik Regresyon ve Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Merkezi ölçütler, aritmetik ortalama $\pm$ standart sapma olarak sunulmuştur.

BULGULAR

Ebelerin ortalama yaşları 34.3 ± 6.1 , çalışma süreleri 14.9 ± 6.2 yıl olup, 118'i (%91.5) evli, 112'si (%86.8) çocuk sahibi idi. Anne olan ebelerin son doğumları sırasında yaş ortalaması 27.3 ± 4.0 , çocuklarının yaş ortalaması 8.0 ± 5.3 yıl, ortalama çocuk sayıları 1.8 ± 0.6 olarak saptandı.

Ebelerin, emzirme ile ilgili bilgilerini değerlendirmek amacıyla ile sorulan 10 sorudan en az 7'sini doğru olarak yanıtladıkları saptandı. Soruların tümünü doğru yanıtlama oranı %54.3 (70) olup, bu oran yüksek okul veya üniversite mezunu olan ebelerde, lise mezunu olanlara göre anlamlı olarak yüksek ($X^2=5.6$, $p<0.05$) iken, çalışma süresi açısından anlamlı fark saptanmadı ($X^2=0.1$, $p>0.05$). Ebelerin verdikleri doğru yanıtların dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Bilgi Değerlendirilmesi Amacı İle Sorulan Soruların Doğru Yanıtlarının Dağılımı

Soruların Doğru Yanıtları	Doğru Yanıtlama	
	Sayı	%
Doğumdan sonra bebeğe ilk olarak anne sütü verilmelidir	129	100.0
Doğumdan sonra anne sütüne ilk yarım saat içinde başlanmalıdır	112	86.8
Sadece anne sütüyle beslenme sırasında bebek her istediğinde emzirilmelidir	119	92.2
Emzirilen bebeklere yalancı meme verilmesi doğru değildir	111	86.0
Sadece anne sütüyle beslenirken, bebeğe su verilmesine gerek yoktur	123	95.3
Ek gıda vermeksizin sadece anne sütüyle besleme süresi 4-6 aydır	125	96.9
4- 6 aylık bebeğe ilk başlanabilecek ek gıdalar: Unlu sütlü mama, yoğurt, meyve ve sebze püresidir.	113	87.6
Ek gıda ya da su verilirken biberon kullanılması doğru değildir	121	93.8
Anne sütüne devam süresi en az bir yıldır	109	84.5
Formül mamalar anne sütüne eşdeğer değildir	125	96.9

Ebelerin 58'i (%51.8), ilk gebeliklerinde, bebek beslenmesi ve bakımı ile ilgili bilgi edinmeye gereksinim duymaz iken, 32'sinin (%28.6) sağlık kitaplarından, 22'sinin (%19.6) sağlık çalışanlarından bilgi edindiği saptandı.

Çocukların ortalama doğum ağırlığı 3431.1 ± 681.4 gr olup, son gebelik ve doğum ile ilgili diğer özellikler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Sadece Anne Sütü İle Beslenme ve Emzirme Sürelerinin Son Gebelik ve Doğum İle İlgili Bazı Özelliklere Göre Dağılımı

Özellikler	Sadece anne sütü ile beslenme süresi (ay)	Emzirme süresi (ay)	TOPLAM	
			Sayı	%
Doğum şekli				
Sezaryen	3.5 ± 1.7	11.9 ± 8.3	50	44.6
NSVY*	3.3 ± 1.8	10.0 ± 8.3	62	55.3
Gebeliğin planlı olması				
Evet	3.5 ± 1.8	11.0 ± 8.6	88	78.6
Hayır	2.9 ± 1.5	10.4 ± 7.1	24	21.4
Kaçıncı çocuk olduğu				
1	3.7 ± 1.5	11.0 ± 7.9	35	31.3
>1	3.2±1.9	10.8 ± 8.5	77	68.7
Perinatal sağlık sorunu				
Oldu	3.8 ± 2.1	13.1 ± 11.2	7	6.2
Olmadı	3.4 ± 1.8	10.7 ± 8.1	105	93.8
TOPLAM	3.4 ± 1.8	10.9 ± 8.3	112	100.0

* Normal spontan vajinal yol

Tablo 3. Sadece Anne Sütü İle Beslenme ve Emzirme Sürelerinin Emzirme İle İlgili Özelliklere Göre Dağılımı

Özellik	Sadece anne sütü ile beslenme süresi (ay)	Emzirme süresi (ay)	TOPLAM	
			Sayı	%
İlk verilen besin				
Anne sütü	3.5 ± 1.7	10.8 ± 8.5	101	90.2
Diğer	2.6 ± 2.2	11.3 ± 6.9	11	9.8
Anne sütüne başlama zamanı(saat)				
≤ 0,5	3.7 ± 1.5	10.6 ± 7.5	57	50.9
>0,5	3.0±2.0	11.1 ± 9.1	55	49.1
Hastanede formül mama verilmesi*				
Evet	2.4 ± 1.7	10.1 ± 6.8	14	12.5
Hayır	3.5 ± 1.8	10.9 ± 8.5	98	87.5
Emzirme sıklığı				
Bebek her istediğinde	3.5 ± 1.8	10.9 ± 8.4	101	91.0
Düzenli	3.1 ± 1.7	10.6 ± 8,2	10	9.0
Emzik kullanma**				
Evet	3.1 ± 1.8	7.3 ± 4.2	35	31.3
Hayır	3.5 ± 1.8	12.4 ± 9.2	77	68.8
Biberon kullanma***				
Evet	-	8.0 ± 6.2	48	42.9
Hayır	-	13.2 ± 9.0	63	57.1
TOPLAM	3.4 ± 1.8	10.9 ± 8.3		

* Hastanede formül mama verilen ve verilmeyen gruplar arasında sadece anne sütü ile beslenme süresi ortalama değerleri açısından anlamlı fark bulunmuştur(U=443.0, p < 0.05)

** Anne sütü ile beslenme süresi açısından emzik kullanan ve kullanmayan gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur(U=887.5, p < 0.01)

*** Anne sütü ile beslenme süresi açısından biberon kullanan ve kullanmayan gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur(U=901.0, p < 0.001)

Çocukların hepsi bir süre emzirildiği halde, ilk besin olarak 101 (%90.2) bebeğe anne sütü verilmiş olup, bebeklerin 57'si (%50.9) ilk yarım saat içinde emzirilmeye başlanmıştır. Emzirilen bebeklerin, 35'ine (%31.3) emzik, 48'ine (%42.9) ek gıda ya da

su vermek için biberon verilmiştir. Emzirme ile ilgili özelliklerin dağılımı Tablo 3'te sunulmuştur.

Bebeklerin 54'ü (%48.6) 4 aydan az, 57'si (%51.4) 4 ay ve daha fazla sadece anne sütü ile beslenmiş olup, ortalama süre 3.4±1.8 ay olarak saptan-

dı. Bu süreye etki eden faktörler değerlendirildiğinde, doğum şekli, gebeliğin planlı olması, ilk çocuk olma, perinatal sağlık sorunu olması, ilk verilen besin, anne sütü başlama zamanı, emzirme sıklığı ve emzik kullanımı açısından anlamlı fark olmadığı, hastanede formül mama verme açısından anlamlı fark olduğu ($U=443.0$, $p<0.05$), hastanede formül mama verilmeyenlerin sadece anne sütü ile daha uzun süre beslendiği saptandı (Tablo 2-3). 4 aydan az sadece anne sütü ile beslenme durumunun belirleyicilerini saptamak için oluşturulan Lojistik regresyon modeline doğum şekli, ilk çocuk olma, ilk besin olarak anne sütü verilmesi, ilk yarım saat içinde anne sütüne başlanma, emzirme sıklığı ve emzik kullanımı alındı. Modelin son haline 4 aydan az sadece anne sütü ile beslenme durumunu tahmin edebilme oranının (Predicted Percentage Correct) en yüksek olduğu saptanan hastanede formül mama alma, ilk yarım saat içinde anne sütüne başlanma, emzirme sıklığı ve emzik kullanımı alındı ve bu değişkenlerle 4 aydan az sadece anne sütü ile beslenme durumu arasında anlamlı ilişkili olmadığı saptandı ($p>0.05$).

Ek gıdaya başlama zamanı, 3.9 ± 1.7 ay olup, 46 (%41.4) bebeğe 4 aydan önce, 65 (%58.6) bebeğe 4 ay ve daha sonra ek gıda başlandı; ilk başlanan ek gıdaların ise formül mama (%39.6), yoğurt (%39.6) ve meyve suyu (%17.1) olduğu bulundu.

Bebeklerin 66'sı (%58.9) 12 aydan az, 46'sı (%41.1) 12 ay ve üzerinde emzirilmiş olup, ortalama süre 10.9 ± 8.3 ay olarak saptandı. Bebeklerin 31'inin (%28.7) anne sütünün yetmemesi, 22'sinin (%20.4) işe başlama, 21'inin (%19.4) yeterince anne sütü verildiğinin düşünülmesi, 19'unun (%17.6) bebeğin emmek istememesi nedenleri ile süttan kesildiği saptandı. Emzirme süresine etki eden faktörler değerlendirildiğinde, doğum şekli, gebeliğin planlı olması, ilk çocuk olma, perinatal sağlık sorunu olması, ilk besin olarak anne sütü verilmesi, anne sütüne başlama zamanı, emzirme sıklığı ve hastanede formül mama verilmesi açısından anlamlı fark olmadığı, emzik ve biberon kullanmayan grupların anlamlı olarak daha uzun süre emzirildiği saptandı ($U=887.5$, $p<0.01$, $U=901.0$, $p<0.001$) (Tablo 2-3). Lojistik regresyon modeline doğum şekli, ilk çocuk olma, ilk besin olarak anne sütü verilmesi, ilk yarım saat içinde anne sütüne başlanma, emzirme sıklığı, emzik kullanımı ve biberon kullanımı alındı. Modelin son haline 12 aydan az emzirme durumunu tahmin edebilme oranının (Predicted Percentage Correct) en yüksek olduğu saptanan emzik, biberon kullanımı ve emzirme sıklığı alındı ve 12 aydan az emzirilme durumunun; emzik (OR=2.5, %95 GA=1.01-6.28, $p<0.05$) ve biberon kullanımı (OR=2.4, %95

GA=1.04-5.49, $p<0.05$) ile anlamlı ilişkili olduğu, emzirme sıklığı ile anlamlı ilişkili olmadığı saptandı.

Ebelerin doğum sonrası işe başlama zamanı ortalama 3.4 ± 2.3 ay olup, doğumdan sonra işe başlama zamanı ile sadece anne sütü ile beslenme ve emzirme süreleri arasında anlamlı ilişki saptanmadı.

TARTIŞMA

Araştırma sonuçlarına göre ebeler emzirme ve bebek beslenmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmakla birlikte eğitim düzeyleri arttıkça bilgi düzeyleri de artmaktadır. Sağlık personeli olarak ebeler, emzirme ve bebek beslenmesi gibi görevlerinin en temel konularından birinde eğitici ve örnek olmak açısından topluma karşı sorumluluk taşımaktadır. Bu nedenle, sahip oldukları bilginin güncellenmesi ve topluma aktarılması önem kazanmaktadır. Diğer ülkelerde yapılan araştırmalarda da sağlık personelinin doğru bildiklerinin yanı sıra, yanlış bilgilerinin de olduğu saptanmıştır.(8,9)

Bu araştırmada bebeklerin %90.2'sine ilk besin olarak anne sütü verilmiş olup, bu oran Yapıcıoğlu ve ark.nın(10) hemşirelerde yaptıkları araştırmaya benzer olmakla birlikte; Türkiye'de yapılan çeşitli araştırmalarda %60-70 düzeyinde bulunmuştur(10-12). Sağlık personeli olan annelerin ilk besin olarak daha yüksek oranda anne sütü vermeleri, mesleki eğitimin etkisi olarak düşünülebilir.

Ebelerin %50.9'u bebeklerini ilk yarım saat içinde emzirmiştir. Bu oran Yapıcıoğlu ve ark.nın(10) hemşirelerde yaptıkları araştırmada %42.2 olup, bu araştırmanın sonuçları ile uyumlu ve Türkiye'de yapılan çeşitli araştırma verilerinin çok üzerindedir (5, 12-15). Ancak başarılı bir emzirme için yetersizdir.

Araştırma grubunda, bebeklerin %12.5'ine hastanede formül mama verildiği ve verilmeyen bebeklere kıyasla sadece anne sütü ile beslenme sürelerinin anlamlı olarak azaldığı saptanmıştır ($U=443.0$, $p<0.05$). Alikışifoğlu ve ark.nın (16) bebek dostu bir hastanede doğum yapmış annelerdeki izlem araştırmasında bu oran %40.6 olup; hastanede formül mama verilmeyen bebeklerin sadece anne sütü ile daha uzun süre emzirildiği ($p=0.001$) ve sadece anne sütü verme süresini kısalttığı saptanmıştır($p=0.01$). Amerika'da yapılan bir araştırmada da hastanede formül mama verilmesinin anne sütü ile beslenmenin tüm formlarını anlamlı olarak kısalttığı bulunmuştur (17). Yenidoğana, anne sütünden başka bir besin verilmesi kabul edilemezken, bu uygulamanın hastanede gerçekleşmesi ve sonuçta bebeklerin sadece anne sütü ile daha kısa süre beslenmeleri, has-

tanelerde emzirme konusundaki yanlış uygulamaların ne gibi sonuçlara yol açabileceği hakkında bir fikir vermektedir. Bu gibi yanlış uygulamaların önüne geçmek için hastanelerin “bebek dostu” ünvanı almak konusunda özendirilmesi ve bu ünvanı almış olanların uygulamalarının düzenli aralıklarla denetlenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada bebeklerin %31.3'üne emzik, %42.9'una biberon verildiği; emzik ve biberon kullanmayan grupların daha uzun süre emzirildiği ve lojistik regresyon modelinde 12 aydan az emzirmenin emzik ve biberon kullanımı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Brezilya, Polonya ve Macaristan'da yapılan çalışmalarda emzik kullanımının sadece anne sütü ile beslenme süresini kısalttığı(18-22); Amerika'da yapılan bir çalışmada ise emzik kullanımına erken dönem (ilk 4 hafta) başlamanın sadece anne sütü ile beslenme süresini kısalttığı, emzirme süresini etkilemediği, ek besin verirken fincan ya da biberon kullanılan bebeklerde emzirme süresi açısından fark olmadığı (17); İngiltere de yapılan bir çalışmada ise emzik kullanımının emzirme süresini etkilemediği, fincan kullanımına göre biberon kullanımının süreyi kısalttığı saptanmıştır (23). Türkiye'de yapılan bazı çalışmalarda annelerin yarıdan fazlasının bebeklerine emzik verdiği (10,16,24,25), biberon verme oranının ise %16.4 ile %77.8 arasında değişmekte olduğu saptanmıştır(5,10,14,24). Sağlık personeli ve emzirme konusunda eğitici olan bir grupta, toplum verilerine benzer veriler elde edilmesi, uygulamanın eğitimi olmakla ilgisinin olmadığı ya da anneleri eğitmesi gereken ebelerin öncelikli olarak eğitilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada bebeklerin sadece anne sütü ile beslenme süresi ortalama 3.4±1.8 ay olup, Uskun ve ark. (12) ortalama 3.9±2.1 ay, Yapıcıoğlu ve ark. (10) 3.0±1.4 ay olarak bulmuştur. TNSA-2003 (5) ve TNSA-98 (14) verilerine göre bu sürenin ortanca değeri 0.7 ve 0.4 aydır. Araştırma grubunda 4 aydan az sadece anne sütü ile beslenme oranı %48.6 olup, Türkiye verileri ile benzerdir (12,15,16,26). Araştırma grubunda ek gıdaya başlama zamanı ortalama 3.9±1.7 ay olup, 4 aydan önce ek gıdaya başlama %41.4 oranında bulunmuştur. Bu sonuçlar Türkiye'de yapılan çeşitli araştırma sonuçlarına benzerdir (5,11-14,24,26). Bu çalışmada emzirme süresi ortalama 10.9±8.3 ay, 12 aydan az emzirme %58.9 oranında saptanmıştır. TNSA-2003 (5) ve TNSA-98 (14) verilerine göre ortanca emzirme süresi 14 ve 12

aydır. Türkiye verileri çeşitli olup, emzirme süresi 6.2±3.4 ay ile 10.4±6.43 ay arasında değişmektedir (10,-13,26-28). Bu araştırma sonuçları, Türkiye verileri ile benzerlik göstermesine karşın, doğru uygulamadan uzak oluşu dikkat çekicidir. Türkiye'de genel olarak ek gıdalara zamanından önce başlanması, anne sütü uygulamaları ile ilgili en önemli sorundur. Aynı sorunun eğitimcilerin bebeklerinde de yaşanması önemli bir bulgudur.

Sütten kesme nedenleri, sütün yetmemesi (%28.7), işe başlama (%20.4), yeterince anne sütü verildiğinin düşünülmesi (%19.4) ve bebeğin emmek istememesidir (%17.6). Yapıcıoğlu ve ark.nın (10) hemşirelerde yaptıkları çalışmada, en önemli nedenler, işe başlama sonucu sütün azalması (%64.4) ve yeterli süre emzirmiş olma (%20.0); Genç ve ark.nın (27) çalışmasında bebeğin emmek istememesi (%47,2) ve sütün yetmemesi (%23,0) şeklindedir. Sonuçta, bebeklerin yaklaşık yarısı sütün yetmemesi ve bebeğin emmek istememesi gibi önlenemez nedenlerden ötürü süttten kesilmiştir. Sağlık personeli olmayan annelerin böyle bir sorun karşısında ebelerle danışması beklenirken, ebelerin uygulamada aynı soruna çözüm bulamaması konunun bilgi sahibi olma dışında yönleri de olduğunu düşündürmektedir. Ebeler ilk nedenlerden biri olarak işe başlamayı öne sürmüş olsalar da doğumdan sonra işe başlama zamanı ile sadece anne sütü ile beslenme ve emzirme süresi arasında korelasyon saptanmamıştır.

Sonuç olarak anne adayları ve annelerle yakın ilişkide olan ve anne sütünün yararlarını her fırsatta dile getirmesi beklenen ebelerin anne sütü ve emzirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmakla birlikte, uygulamada genel toplum davranışlarına benzer davranışlarda buldukları saptanmıştır. Bu da bilginin, davranışa yeterince yansımadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Ebeler, anne sütü gibi halka eğitim vermeleri beklenen bir konuda uygulamaları ile örnek olmak yükümlülüğündedir. Sadece anne sütü verme süresini uzatmak için hastanede mama verilmesinin önüne geçilmesi, bunun için “bebek dostu hastanelerin” yaygınlaşması ve uygulamalarının kontrol edilmesi, emzirme süresinin uzatılması için de hem emzik hem de biberon kullanımının önüne geçilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Tunçbilek E (Editör). Çocuk Sağlığı Temel Bilgiler. In: Coşkun T. Anne Sütü İle Beslenme. 3ncü Baskı, Ankara:1995:19-46.
2. Küçüködük Ş. Anne ve Babanın El Kitabı, 1nci Baskı, Samsun: Erol Ofset, 2002:1-28.
3. Tunçbilek E (Editör). Çocuk Sağlığı Temel Bilgiler. In: Özalp İ. Ek Gıdalara Başlama Zamanı, Anne Sütünden Ayrılma Dönemi ve Yapay Beslenme. 3. Baskı, Ankara: 1995:47-65.
4. Tunçbilek E (Editör). Çocuk Sağlığı Temel Bilgiler. In: Tunçbilek E. Türkiye’de Bebek Ölümleri ve Nedenleri. 3ncü Baskı, Ankara: 1995:9-18.
5. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003. In: Yiğit E K, Tezcan S. Bebeklerin beslenme alışkanlıkları, çocukların ve annelerin beslenme durumu. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara: Ekim 2004:141-155.
6. Bertan M, Güler Ç (Editör):Halk Sağlığı Temel Bilgiler. In: Öztekin Z, Eren N. Sağlık Yönetimi. Ankara, 1995; 369-388.
7. Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi ve Sağlık Ocağı Yönetimi. In: Öztekin Z. Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi. Ankara, 2004; 91-112.
8. Okolo SN, Ogbonna C. Knowledge, attitude and practice of health workers in Keffi local government hospitals regarding Baby-Friendly Hospital Initiative (BFHI) practices. Eur J Clin Nutr, 2002;56(5):438-41.
9. Spear HJ. Nurses' attitudes, knowledge, and beliefs related to the promotion of breastfeeding among women who bear children during adolescence. J Pediatr Nurs. 2004 Jun;19(3):176-83.
10. Yapıcıoğlu H, Tutak E, Yıldızdaş D, Narlı N, Evliyaoğlu N, Satar M. Hemşirelerin anne sütü ile ilgili bilgileri, anne olan hemşirelerin anne sütü ile beslenmedeki tutumları. Klinik Bilimler & Doktor, 2002; 8(1): 71-75.
11. Erdöl H, Karagüzel G, Demirbağ C, Mocan H. Trabzon yöresinde anne sütü verme alışkanlığının eğitim durumu ile ilişkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi, 1996; 13(1):13-18.
12. Uskun E, Örmeci A, Öztürk M. Bir üniversite hastanesine başvuran çocuklarda anne sütü alma durumu. Göztepe Tıp Dergisi, 2001; 16(4): 228-233.
13. Açıık Y, Dinç E, Benli S, Tokdemir M. Elazığ ilinde yaşayan 0-2 yaş grubu çocuğu olan kadınların bebek beslenmesi ve anne sütü konusundaki bilgi, tutum ve uygulamaları. T Klin Pediatri, 1999; 8: 53-62.
14. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 1998. In: Tunçbilek E, Kurtuluş E, Hancıoğlu A. Bebeklerin, çocukların ve annelerin beslenmesi. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve Macro International Inc., Ankara, 1999; 123-133.
15. Şahin S. Süt çocuğu beslenmesinde ailelerin tutumları, gerisindeki sosyal faktörler ve sonuçlarının irdelemesi. Okmeydanı Tıp Dergisi, 2003; 20(2): 34-37.
16. Alikasıfoğlu M, Erginöz E, Taşdelen Gür E, Batlaş Z, Arvas A. Bir üniversite hastanesine devam eden annelerde tek başın anne sütü verme süresine etki eden faktörler. Türk Pediatri Arşivi, 2000; 35: 148-155.
17. Cynthia R. Howard, Fred M. et al. Randomized Clinical Trial of Pacifier Use and Bottle-Feeding or Cupfeeding and Their Effect on Breastfeeding Pediatrics, 2003;111;511-518.
18. Cunha AJ, Leite AM, Machado MM. Breastfeeding and pacifier use in Brazil. Indian J Pediatr, 2005;72:209-212
19. Santiago LB, Bettiol H, Barbieri MA, Guttierrez MR, Del Ciampo LA. Promotion of breastfeeding: the importance of pediatricians with specific training. J Pediatr (Rio J), 2003 Nov-Dec;79(6):504-12.
20. Soares ME, Giugliani ER, Braun ML, et al. Pacifier use and its relationship with early weaning in infants born at a Child-Friendly Hospital. J Pediatr (Rio J), 2003;79(4):309-16.
21. Mikiel-Kostyra K, Mazur J, Wojdan-Godek E. Factors affecting exclusive breastfeeding in Poland: cross-sectional survey of population-based samples. Soz Praventivmed, 2005;50(1):52-9.
22. Gorbe E, Kohalmi B, Gaal G, et al. The relationship between pacifier use, bottle feeding and breast feeding. Matern Fetal Neonatal Med, 2002;12(2):127-31.
23. Collins CT, Ryan P, Crowther CA et al. Effect of bottles, cups, and dummies on breast feeding in preterm infants: a randomised controlled trial. BMJ, 2004; 24;329(7459):193-8.
24. Çan G, Beşer E, Lüleci E. 6 ay altı bebeklerde emzik ve biberonun etkileri. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı, 1994;399-401.
25. İrgil E, Akış N, Aydın N, Pala K, Aytekin N. Gemlik ilçe merkezinde yaşayan bebeklerin emzik kullanma durumları ve buna etki eden etmenler. Bursa Devlet Hastanesi Bülteni, 2000; 16(2): 133-136.
26. Karatoprak N, Yazar S, Önal Sönmez E, Nuhoglu Ç, Yavrucu S, Özgüner A. Anne sütü ile beslenmeye etki eden faktörlerin değerlendirilmesi. Çocuk Dergisi, 2003; 3(1): 44-48
27. Genç M, Güneş G, Pehlivan E. Bebeklerimizi nasıl büyütüyoruz? Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi, 1998; 5(2-3), 169-175.
28. Yılmaz G, Gürakan B, Akgün S, Özbek N. Factors influencing breastfeeding for working mothers. The Turkish Journal of Pediatrics, 2002; 44: 30-34.